

Svéprávnost

Aktem „zhlédnutí“ ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 o.z. a § 38 odst. 2 části první věty za středníkem z.ř.s. se rozumí pokus o zjištění stavu člověka vlastním pozorováním soudce, který o svéprávnosti rozhoduje, a tento akt není přímo důkazním prostředkem. Zhlédnutí má svébytný smysl, jímž je zjištění osobního a zdravotního stavu posuzovaného (schopnost reakce na podněty, zachování logického myšlení apod.), jež se na typické dispozice výsledku či zjištění názoru neomezují už proto, že směřuje i k postižení nonverbálních reakcí posuzovaného. Zhlédnutí má být realizováno v prostředí, v němž se člověk běžně pohybuje, nikoli v jednacím síni, v níž není možné pozorovat, jak člověk zvládá běžné životní úkony. Zhlédnutí posuzovaného v řízení o jeho svéprávnosti provede zásadně soudce, nikoli jiná soudní osoba. Zhlédnutí je obligatorní náležitostí každého řízení o svéprávnosti, od zhlédnutí soud nemůže upustit (srov. § 38 odst. 2 část věty první za středníkem z.ř.s.).

Možnost (oprávnění) soudu za podmínek uvedených v ustanovení § 38 odst. 2 části věty první před středníkem z.ř.s. upustit od výsledku posuzovaného platí pouze tehdy, jestliže posuzovaný na svém výsledku netrvá (výslovně jej nepožaduje). V opačném případě výsledek na výslovnou žádost posuzovaného musí soud provést vždy (srov. § 38 odst. 2 věta druhá z.ř.s.). Vychází se zde z předpokladu, že je-li posuzovaný schopen sám takovou žádost formulovat a soudu adresovat, dává tím mj. najevo, že chápe smysl řízení, má zájem se jej svou výpovědí aktivně účastnit a bylo by nepřijatelné a protiústavní jej této možnosti zbavit. Proto soud za této situace musí provést výsledek posuzovaného, i kdyby z dosavadního průběhu řízení i provedených důkazů (např. z vyjádření znalce či ošetřujícího lékaře) vyplývalo, že provedení výsledku bude problematické nebo že výsledek pravděpodobně způsobí újmu na zdravotním stavu posuzovaného. Soud je v takovém případě povinen provést alespoň pokus o výsledek a co nejvěrněji výsledek zaznamenat (§ 40 odst. 1 o.s.ř.). Riziku újmy na zdraví posuzovaného soud přizpůsobí místo, dobu a okolnosti, za kterých bude pokus o výsledek proveden. Vyžadují-li to konkrétní okolnosti daného případu, zákon soudu umožňuje, aby výsledek posuzovaného provedl i mimo jednání (srov. § 122 odst. 2 o.s.ř.). Při výsledku posuzovaného soud musí současně volit vhodný způsob dorozumívání s posuzovaným, který zohledňuje jeho požadavky i zdravotní stav. Z hlediska formálních požadavků na provedení výsledku posuzovaného pak platí obdobná pravidla jako pro zhlédnutí posuzovaného, která jsou vyjádřením zásady bezprostřednosti. Stejně jako zhlédnutí posuzovaného i jeho výsledek může učinit zásadně jen soudce. Za splnění shora uvedených podmínek není vyloučeno, bude-li se takový postup jevit jako vhodný, že akt „zhlédnutí“ soud zrealizuje společně s výsledkem posuzovaného člověka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 3777/2023-278 ze dne 13.2.2024)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci posuzované M. M., zastoupené Mgr. P.K., advokátem se sídlem v P., jako procesním opatrovníkem, za účasti města Hranice, se sídlem městského úřadu v H., o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka, vedené u Okresního soudu v Přerově pod sp. zn. P 154/2021, o dovolání posuzované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 16. ledna 2023 č.j. 70 Co 367/2022-163, tak, že rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě - pobočce v Olomouci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Okresní soud v Přerově rozsudkem ze dne 12.9.2022 č.j. P 154/2021-133 omezil posuzovanou ve svéprávnosti na dobu pěti let tak, že „není způsobilá nakládat s finančními prostředky nad částku 10.000 Kč měsíčně a není způsobilá nakládat s majetkem v hodnotě nad 10.000 Kč, dále není způsobilá uzavírat, měnit a vypovídat smlouvy s předmětem plnění vyšším než 10.000 Kč, není způsobilá pořídit závěť jinak než formou veřejné listiny a dále není způsobilá rozhodovat o vlastní léčbě, hospitalizaci a o zásahu do své tělesné integrity“ (výrok I.); současně soud prvního stupně jmenoval posuzované opatrovníka město Hranice s tím, že „opatrovník je oprávněn a povinen zastupovat posuzovanou při všech právních jednáních uvedených ve výroku I. tohoto rozsudku, v nichž není způsobilá právně jednat, nakládat s jejím majetkem s péčí řádného hospodáře a dbát při tom pokynů soudu“ (výrok II. a III.), a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výroky IV. a V.).

2. Soud prvního stupně po zhlédnutí posuzované a z provedených důkazů (především ze znaleckého posudku a výpovědi znalce MUDr. Pavla Vanka a z průběžných zpráv Psychiatrické nemocnice v Kroměříži) zjistil, že posuzovaná trpí trvalou duševní poruchou (paranoidní schizofrenií), která částečně narušuje její schopnost samostatně právně jednat, posuzovaná není schopna si účelně vyřizovat své záležitosti. Hospitalizace posuzované začaly v roce 2016, nyní je od února 2022 v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži hospitalizovaná po sedmé, zatím bez zlepšení a ustálení jejího duševního stavu. Podle názoru znalce posuzovaná potřebuje opatrovníka i omezení svéprávnosti, je bez náhledu na realitu, neuvědomuje si své duševní onemocnění, lze očekávat spíše zhoršení stavu. Protože podle mínění soudu prvního stupně ze daného stavu vzhledem k zájmům posuzované není dána možnost učinit mírnější a méně omezující opatření, např. schválení smlouvy o nápomoci nebo jmenování opatrovníka bez dalšího, je třeba částečně omezit posuzovanou ve svéprávnosti v rozsahu uvedeném ve výroku I. rozsudku, „když v tomto rozsahu posuzovaná není způsobilá sama právně jednat, jinak by jí hrozila závažná újma a v tomto rozsahu je třeba, aby její zájmy chránil opatrovník“. Vzhledem k tomu, že zde „není žádná osoba z řad příbuzných, která by byla ochotna vykonávat posuzované opatrovníka“, soud jmenoval do této funkce město Hranice, podle místa bydliště posuzované.

3. K odvolání posuzované Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 16.1.2023 č.j. 70 Co 367/2022-163 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocih I. a III. tak, že posuzovanou na dobu pěti let omezil ve svéprávnosti tak, že „není způsobilá nakládat s majetkem a finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 1.000 Kč týdně, uzavírat smlouvy s předmětem plnění převyšujícím částku 1.000 Kč a samostatně rozhodovat o své hospitalizaci, udělit souhlas s hospitalizací a s prováděním léčebných výkonů, které přesahují rovinu prevence“ (výrok I. bod 1), a opatrovníkovi stanovil povinnosti odpovídající tomuto rozsahu omezení svéprávnosti posuzované (výrok I. bod 2); ve výroku II. o jmenování opatrovníka tento rozsudek potvrdil (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výrok III. a IV.).

4. Odvolací soud po doplnění dokazování telefonickým hovorem s ošetřující lékařkou posuzované v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži a písemnou zprávou zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži ve shodě se soudem prvního stupně rovněž dovodil, že vzhledem k zájmům posuzované nepostačuje užití mírnějšího a méně omezujícího opatření, ovšem „s ohledem na zjištěné osobní poměry posuzované, její chování v každodenním životě s přihlédnutím k tomu, jak se stará o své potřeby a hospodáří s finančními prostředky a chová v různých životních situacích“, rozhodl odvolací soud o omezení její svéprávnosti v odlišném rozsahu, než jak učinil soud prvního stupně. Podle názoru odvolacího soudu posuzované „reálně hrozí závažná újma zejména při samostatném nakládání s vyššími finančními částkami a majetkovými hodnotami“, a proto „přikročil

k omezení svéprávnosti posuzované v majetkoprávní oblasti tak, že není způsobilá nakládat s majetkem a finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 1.000 Kč týdně a uzavírat smlouvy s předmětem plnění převyšujícím částku 1.000 Kč". Výši limitu pro samostatná jednání posuzované odvolací soud stanovil „s ohledem na její aktuální životní situaci a reálné příjmy tak, aby v rozporu s jejími zájmy nemohlo docházet k okamžitému a neúčelnému utrácení finančních prostředků“, přičemž zvolený rozsah omezení svéprávnosti posuzované v majetkoprávní oblasti „považuje za souladný s jejími zájmy, neboť je řádně vymezeno stanoveným finančním a časovým limitem“, a také za plně vyhovující poměrům posuzované „i z pohledu jejího běžného života, a to s ohledem na dynamiku vývoje společenských vztahů, kdy ani ten nejpodrobnější výčet smluvních typů nemůže být nikdy výčtem úplným“. Kromě toho odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně přistoupil k omezení svéprávnosti posuzované ve vztahu k lékařským službám, a naopak na rozdíl od soudu prvního stupně ponechal posuzované způsobilost v oblasti dědického práva. Neprovedení požadovaného výsledku posuzované v odvolacím řízení odůvodnil tím, že „posuzovaná sice formálně usilovala o to, aby byla přítomna jednání krajského soudu, avšak s ohledem na doporučení ošetřující lékařky při zdůraznění jejího nepříznivého duševního stavu odvolací soud od tohoto úkonu upustil, neboť již okresní soud vyvinul dostatečné úsilí za účelem zjištění názoru posuzované, jak má být ve věci rozhodnuto“.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (do jeho výroku I. a II.) podala posuzovaná dovolání. Namítala, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 38 z.ř.s., jestliže upustil od výsledku posuzované s ohledem na její nepříznivý duševní stav a rozhodl věc v nepřítomnosti posuzované, ačkoli posuzovaná opakovaně vyjádřila svůj požadavek na provedení výsledku u odvolacího jednání. Komentářová literatura přitom uvádí, že při jednání soud povinně vyslechne osobu posuzovanou. Od výsledku osoby posuzované může soud zcela výjimečně s ohledem na její zdravotní stav upustit, ledaže na svém výsledku sama osoba posuzovaná trvá. Požádá-li posuzovaná osoba o provedení svého výsledku, soud ji musí vyslechnout vždy, tj. i tehdy, pokud výsledek představuje újmu pro zdravotní stav osoby posuzované (může dojít ke zhoršení jejího zdravotního stavu). Podle názoru posuzované tedy již soud prvního stupně a následně i odvolací soud měl povinnost provést výsledek posuzované, jestliže o toto posuzovaná výslovně soudy obou stupňů žádala, a tudíž „zde nebyly naplněny zákonné podmínky pro upuštění od provedení výsledku z důvodu nepříznivého zdravotního stavu, neboť posuzovaná na svém výsledku výslovně trvala“. Kromě toho dovolatelka vytkla odvolacímu soudu, že v rozporu s konstantní judikaturou dovolacího soudu nedostatečně zkoumal jestli, a případně jakým způsobem, se duševní porucha posuzované projevuje v psychické způsobilosti osoby posuzované, a dále se nedostatečně vypořádal s posouzením otázky, zdali je omezení svéprávnosti ve prospěch osoby posuzované, protože z odůvodnění napadeného rozsudku nevyplývá existence hrozby závažné újmy na právech posuzované, která by byla skutečná a nikoli pouze hypotetická. V odůvodnění napadeného rozsudku též absentuje hodnotící úsudek odvolacího soudu a uvedení důvodů, pro které plná svéprávnost posuzované ohrožuje její zájmy a z jakých důvodů nelze situaci řešit mírnějšími prostředky. Dovolatelka proto navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu - dále jen „o.s.ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.). Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla

vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

8. V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu na vyřešení procesněprávní otázky, zda (případně za jakých podmínek) soud rozhodující o svéprávnosti může upustit od výslechu posuzovaného člověka, který na svém výslechu výslovně trvá. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka doposud nebyla v ustálené rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání posuzované je podle ustanovení § 237 o.s.ř. přípustné.

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

10. Podle ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.z.“) k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Podle ustanovení § 55 odst. 2 o.z. omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.

11. Podle ustanovení § 39 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z.ř.s.“) má-li soud za to, že vzhledem k zájmům posuzovaného postačuje mírnější a méně omezující opatření, může v průběhu řízení rozhodnout zejména o schválení smlouvy o nápomoci, schválení zastoupení členem domácnosti nebo jmenování opatrovníka.

12. Podle ustanovení § 38 odst. 1 z.ř.s. soud vyslechne posuzovaného, znalce, podle okolností ošetřujícího lékaře posuzovaného, jeho opatrovníka a provede popřípadě další vhodné důkazy.

Podle ustanovení § 38 odst. 2 z.ř.s. od výslechu posuzovaného může soud upustit, nelze-li tento výslech provést vůbec nebo bez újmy pro zdravotní stav posuzovaného; soud však posuzovaného vždy zhlédne. Pokud posuzovaný sám požádá, aby byl vyslechnut, soud ho vyslechne.

13. Podle současné právní úpravy může k omezení svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) dojít jen v zájmu člověka, o jehož svéprávnosti se jedná. Na rozdíl od předešlé právní úpravy (obsažené v zákoně č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.12.2013) tedy nemůže být důvodem pro omezení svéprávnosti pouze zájem na ochraně práv a svobod třetích osob nebo ochrana poskytovaná statkům či zájmům plynoucím z ústavního pořádku, není-li omezení svéprávnosti zároveň v zájmu posuzovaného člověka. Rozhoduje-li soud o omezení svéprávnosti posuzované osoby, musí důsledně dbát, aby svéprávnost posuzované osoby nebyla omezena ve větším rozsahu, než je nezbytně třeba. Soud vždy musí pečlivě zvážit všechny mírnější alternativy, přičemž omezení svéprávnosti musí být vždy považováno za prostředek nejkrajnější. Touto kvalitativní změnou v přístupu k lidem s duševním postižením, o jejichž svéprávnosti je rozhodováno, je ovlivněn i průběh řízení, kdy projevem respektu k osobě posuzovaného je i zákonný požadavek na osobní kontakt soudu (soudce) s posuzovaným, a to jednak prostřednictvím aktu „zhlédnutí“, a jednak formou osobního slyšení (výslechu) posuzovaného.

14. Aktem „zhlédnutí“ ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 o.z. a § 38 odst. 2 části první věty za středníkem z.ř.s. se rozumí pokus o zjištění stavu člověka vlastním pozorováním soudce, který o svéprávnosti rozhoduje, a tento akt není přímo důkazním prostředkem. Zhlédnutí má svébytný smysl, jímž je zjištění osobního a zdravotního stavu posuzovaného (schopnost reakce na podněty, zachování logického myšlení apod.), jež se na typické dispozice výslechu či zjištění názoru neomezuje už proto,

že směřuje i k postižení nonverbálních reakcí posuzovaného. Zhlédnutí má být realizováno v prostředí, v němž se člověk běžně pohybuje, nikoli v jednacím síni, v níž není možné pozorovat, jak člověk zvládá běžné životní úkony. Podle ustálené judikatury dovolacího soudu platí, že zhlédnutí posuzovaného v řízení o jeho svéprávnosti provede zásadně soudce, nikoli jiná soudní osoba, např. vyšší soudní úředník nebo asistent soudce (k tomu srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13.4.2016 sp. zn. Cpjn 201/2015, publikované pod č. 73 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2013). Povinnost provedení aktu „zhlédnutí“ není nikterak závislá na procesní aktivitě posuzovaného. Zhlédnutí je obligatorní náležitostí každého řízení o svéprávnosti, od zhlédnutí soud nemůže upustit (srov. § 38 odst. 2 část věty první za středníkem z.ř.s.).

15. Pokud jde o výslech posuzovaného, současná procesní úprava průběhu řízení o svéprávnosti rovněž zakotvuje v zásadě obligatorní výslech posuzovaného, soud má ale možnost za určitých podmínek od výslechu upustit. Povinnost soudu vyslechnout posuzovaného je odrazem ustanovení § 56 odst. 2 o.z., podle něhož před vlastním rozhodnutím soud musí vyvinout potřebné úsilí k tomu, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje; je povinen přitom použít takový způsob dorozumívání, který si vybere člověk, o jehož omezení svéprávnosti se jedná. Výslech posuzovaného ve smyslu ustanovení § 38 z.ř.s. ovšem neslouží soudu jen ke zjištění názoru posuzovaného, ale především představuje zdroj pro čerpání skutkových poznatků významných pro rozhodnutí ve věci samé (např. do jaké míry jsou výpověď posuzovaného a jeho projev logické a plynulé, zda na základě jeho výpovědi lze učinit závěr o tom, kdo má být jeho opatrovníkem, zda posuzovanému při neomezení svéprávnosti hrozí újma apod.). Soud může od výslechu posuzovaného upustit pouze tehdy, nelze-li tento výslech provést vůbec nebo bez újmy pro zdravotní stav posuzovaného (srov. § 38 odst. 2 část věty první před středníkem z.ř.s.). Přistoupí-li soud k tomuto kroku, musí v odůvodnění rozsudku náležitě objasnit, z jakých výjimečných důvodů k výslechu posuzovaného nedošlo. Protože rozhodnutí o upuštění od výslechu posuzovaného bude zpravidla záviset na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, musí k němu mít soud kvalifikované podklady (např. znalec v písemném posudku, případně ošetřující lékař ve vyjádření, vysvětlí, zda skutečně a proč konkrétně výslech provést nelze vůbec, resp. vysvětlí, zda, jaké konkrétní a jak závažné újmy pro zdravotní stav posuzovaného v důsledku případného výslechu akutně hrozí). I když soud při splnění zákonných podmínek upustí od výslechu posuzovaného, musí posuzovaného alespoň zhlédnout (srov. § 38 odst. 2 část věty první za středníkem z.ř.s.).

16. Možnost (oprávnění) soudu za podmínek uvedených v ustanovení § 38 odst. 2 části věty první před středníkem z.ř.s. upustit od výslechu posuzovaného však platí pouze tehdy, jestliže posuzovaný na svém výslechu netrvá (výslovně jej nepožaduje). V opačném případě výslech na výslovnou žádost posuzovaného musí soud provést vždy (srov. § 38 odst. 2 věta druhá z.ř.s.). Vychází se zde z předpokladu, že je-li posuzovaný schopen sám takovou žádost formulovat a soudu adresovat, dává tím mj. najevo, že chápe smysl řízení, má zájem se jej svou výpovědí aktivně účastnit a bylo by nepřijatelné a protiústavní jej této možnosti zbavit. Proto soud za této situace musí provést výslech posuzovaného, i kdyby z dosavadního průběhu řízení i provedených důkazů (např. z vyjádření znalce či ošetřujícího lékaře) vyplývalo, že provedení výslechu bude problematické nebo že výslech pravděpodobně způsobí újmu na zdravotním stavu posuzovaného. Soud je v takovém případě povinen provést alespoň pokus o výslech a co nejvěrněji výsledek zaznamenat (§ 40 odst. 1 o.s.ř.). Riziku újmy na zdraví posuzovaného soud přizpůsobí místo, dobu a okolnosti, za kterých bude pokus o výslech proveden. Vyžadují-li to konkrétní okolnosti daného případu, zákon soudu umožňuje, aby výslech posuzovaného provedl i mimo jednání (srov. § 122 odst. 2 o.s.ř.). Při výslechu posuzovaného soud musí současně volit vhodný způsob dorozumívání s posuzovaným, který zohledňuje jeho požadavky i zdravotní stav. Z hlediska formálních požadavků na provedení výslechu posuzovaného pak platí obdobná pravidla jako pro zhlédnutí posuzovaného, která jsou vyjádřením zásady bezprostřednosti. Stejně jako zhlédnutí posuzovaného i jeho výslech může učinit zásadně jen soudce. Za splnění shora uvedených podmínek není vyloučeno, bude-li se takový postup jevit jako vhodný, že

akt „zhlédnutí“ soud zrealizuje společně s výslechem posuzovaného člověka.

17. V projednávané věci se z obsahu spisu podává, že posuzovaná opakovaně (v odvolání ze dne 20.10.2022 a jeho doplnění ze dne 9.11.2022) žádala, aby se osobně mohla zúčastnit jednání u odvolacího soudu a aby byla vyslechnuta. Odvolací soud však přesto „s ohledem na doporučení ošetřující lékařky při zdůraznění jejího nepříznivého duševního stavu“ od výsledku posuzované upustil, neboť měl za to, že „již okresní soud vyvinul dostatečné úsilí za účelem zjištění názoru posuzované, jak má být ve věci rozhodnuto“. S ohledem na shora podaný výklad je třeba odvolacímu soudu vytknout, že za dané situace nebyly splněny zákonné podmínky uvedené v ustanovení § 38 odst. 2 z.ř.s. pro upuštění od výsledku posuzované. Domníval-li se odvolací soud, že s ohledem na telefonické vyjádření ošetřující lékařky MUDr. Fenclové ze dne 6.1.2023 by výslech mohl posuzované způsobit újmu na zdravotním (duševním) stavu, měl se alespoň pokusit její výslech provést a provedení výsledku (jeho místo, čas a způsob) přizpůsobit tak, aby co nejvíce eliminoval možná rizika. Nacházela-li se posuzovaná v té době ve zdravotním ústavu, nabízela se jistě možnost, aby odvolací soud provedl výslech posuzované přímo ve zdravotním ústavu, kde by byla v případě nutnosti zajištěna asistence lékaře.

18. Odvolací soud dále nepostupoval správně, jestliže za dané procesní situace, kdy v oblasti majetkoprávních vztahů zásadním způsobem změnil (rozšířil) rozsah omezení svéprávnosti posuzované, posuzovanou ani nezhlédl. V takovém případě byl povinen provést nejen další doplňující dokazování, ale také (i kdyby tak již učinil soud prvního stupně) posuzovanou zhlédnout, aby si zajistil rovnocenný podklad pro (případně) odlišné zhodnocení skutkového stavu (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2021 sp. zn. 24 Cdo 1154/2021). Akt „zhlédnutí“ přitom nepochybně mohl spojit s výslechem posuzované ve zdravotním ústavu, kde se v té době nacházela. Provedení tohoto aktu odvolacím soudem přitom bylo v projednávané věci o to nezbytnější, že své povinnosti zhlédnout posuzovanou „plně nedostál“ ani soud prvního stupně. Z protokolu o zhlédnutí posuzované v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži ze dne 5.4.2022 vyplývá, že tento úkon učinila vyšší soudní úřednice Bc. Vladimíra Mořkovská. Jak bylo uvedeno již výše, zhlédnutí posuzovaného v řízení o jeho svéprávnosti je povinen provést zásadně soudce. Jiná soudní osoba (nikoli soudce) přitom podle judikatury dovolacího soudu tak může učinit jen zcela výjimečně, například u osoby, o jejíž svéprávnosti bylo již dříve rozhodováno, která byla v minulosti soudcem zhlédnuta a v probíhajícím řízení se jedná o přezkum svéprávnosti za situace, kdy její zdravotní stav (se závažným dopadem do svéprávnosti), pro který již byla v minulosti omezena ve svéprávnosti, je podle současných lékařských poznatků takové povahy, že nelze očekávat jeho zlepšení. O takový případ se však v posuzované věci, v níž je rozhodováno o omezení svéprávnosti posuzované poprvé (nejde o přezkum omezení svéprávnosti), zřejmě nejedná. Jde tudíž o vadu (zhlédnutí posuzované jinou soudní osobou), pro kterou rozhodnutí soudu nemůže obstát (k tomu srov. již zmíněné stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13.4.2016 sp. zn. Cpjn 201/2015, publikované pod č. 73 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2013).

19. Kromě toho je třeba odvolacímu vytknout, že dané procesní situaci náležitě nepřizpůsobil ani proces dokazování. Odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ze znění, že posuzovaná „není způsobilá nakládat s finančními prostředky nad částku 10.000 Kč měsíčně a není způsobilá nakládat s majetkem v hodnotě nad 10.000 Kč, dále není způsobilá uzavírat, měnit a vypovídat smlouvy s předmětem plnění vyšším než 10.000 Kč“, natolik odlišně, že omezil její svéprávnost v oblasti majetkoprávních vztahů na dispozice pouze s majetkem a částkami do 1.000 Kč týdně, a na smlouvy s plněním pouze do 1.000 Kč. Zde je třeba mít na zřeteli, že taková kvantitativní změna (rozšíření) rozsahu omezení svéprávnosti v oblasti majetkoprávních vztahů v neprospěch posuzované, k jaké přistoupil odvolací soud, znamená, že odvolací soud vycházel (musel vycházet) při svém rozhodování z jiných (odlišných) skutkových závěrů než soud prvního stupně, zejména pokud jde o závažnost a rozsáhlost újmy, která by posuzované hrozila při plné svéprávnosti v

majetkoprávních vztazích. K těmto odlišným skutkovým závěrům přitom odvolací soud – jak se podává z odůvodnění napadeného rozsudku – dospěl na základě nových důkazů (zejména písemného vyjádření zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži L. K. ze dne 2.1.2023, která „vyjádřila přesvědčení, že by posuzovaná neměla hospodařit s tak vysokou částkou“, s jakou jí umožnil nakládat soud prvního stupně), aniž by se ovšem jakkoli vypořádal s důkazy provedenými před soudem prvního stupně (zejména znaleckým posudkem a výsledkem znalce MUDr. Pavla Vanka), na jejichž základě soud prvního stupně posuzoval hrozbu závažné újmy posuzované v majetkoprávních vztazích odlišně (mírněji) a od ní také odvodil mírnější (užší) rozsah omezení svéprávnosti posuzované. Měl-li odvolací soud v tomto směru pochybnosti o správnosti úsudku soudu prvního stupně, měl výslech znalce MUDr. Pavla Vanka zopakovat, a případně znalci položit i doplňující otázky s ohledem na zjištění vyplývající z nových důkazů. Navíc odvolací soud nepostupoval správně, jestliže poznatky o osobních poměrech posuzované a o tom, jak se chová v každodenním životě, jak se stará o své potřeby, jak hospodaří s finančními prostředky, a jak se chová v různých životních situacích, čerpal z pouhého písemného vyjádření zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži L. K., aniž by tuto svědkyni, která v té době byla s posuzovanou v úzkém kontaktu, také osobně vyslechl a zajistil si tak náležitě skutkové podklady pro natolik zásadní změnu (rozšíření) rozsahu omezení svéprávnosti posuzované, k jakému (oproti soudu prvního stupně) přistoupil.

20. Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu jednak spočívá na nesprávném právním posouzení věci (pokud jde o otázku nutnosti výslechu posuzované), a jednak odvolací soud dále vytčenými pochybeními (neprovedením aktu „zhlédnutí“ posuzované, nezopakováním výslechu znalce a nevyslechnutím L. K.) zatížil řízení vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Jelikož je dovolání přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédl i k těmto vadám řízení, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

21. V následném řízení odvolací soud rovněž neopomene, že z odůvodnění rozsudku, jímž soud omezuje svéprávnost člověka, musí být zřejmý hodnotící úsudek soudu, proč bylo nakonec přistoupeno k takovému omezení svéprávnosti, dále zde musí být náležitě a podrobně vysvětleno, z jakého důvodu nelze u posuzovaného člověka aplikovat ustanovení § 55 odst. 2 o. z., které umožňuje soudu přistoupit k mírnějším a pro posuzovaného méně omezujícím opatřením, a rovněž zde musí být konkrétně uvedeno a vysvětleno koho, resp. jaký zájem ohrožuje plná svéprávnost posuzovaného člověka v jednotlivých oblastech, v nichž byla jeho svéprávnost omezena (k požadavkům na odůvodnění rozhodnutí ve věcech svéprávnosti srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2014 sp. zn. 30 Cdo 4467/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.11.2017 sp. zn. 30 Cdo 1287/2017 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.9.2020 sp. zn. 24 Cdo 1290/2020).

22. Jelikož dovoláním napadený rozsudek není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný a rovněž trpí tzv. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek ve výroku I. bodu 1), jímž byla posuzovaná omezena ve svéprávnosti a byl stanoven rozsah tohoto omezení, zrušil; zároveň dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i v obsahově navazujících (podmíněných) výrocih I. bod 2) a II., jimiž byl posuzované jmenován opatrovník a bylo rozhodnuto o jeho právech a povinnostech, a dále v akcesorických výrocih III. a IV. o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Další články:

- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výděлку \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ochrana spotřebitele \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určení otcovství \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Jméno v obchodní firmě právnické osoby](#)